

Ocena prawidłowości przebiegu wyborów oraz funkcjonowania demokratycznych mechanizmów i procedur wyborczych

Opracowała
Barbara Badora

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku

Wyróżniająca Jakość Badań

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W skrócie

- Zdecydowana większość (89%) dorosłych Polaków nie zauważyła żadnych nieprawidłowości w przeprowadzaniu ostatnich wyborów Prezydenta RP. Przekonanie, że wystąpiły jakieś nieprawidłowości, wyraził co dwudziesty (5%) badany. Prawidłowość przeprowadzania tych wyborów oceniana jest przez respondentów znacznie lepiej niż w przypadku poprzednich wyborów prezydenckich z 2020 roku (o 7 punktów procentowych mniej respondentów stwierdziło, że zauważyło jakieś nieprawidłowości, a o 8 punktów więcej zadeklarowało, że nie zauważyło żadnych).
- Podane przez Państwową Komisję Wyborczą wyniki wyborów Prezydenta RP nie budzą poważnych wątpliwości u 75% Polaków, przy czym 28% uważa, że są one zdecydowanie wiarygodne, a 47%, że są raczej wiarygodne. Za niewiarygodne uważa je 15% ankietowanych (11% uważa je za raczej niewiarygodne, a 4% jest co do braku ich wiarygodności zdecydowanie przekonanych). Wiarygodność podanych przez PKW wyników ostatnich wyborów prezydenckich jest w oczach opinii publicznej niższa niż wyników poprzednich wyborów prezydenckich, a także wyborów do Sejmu i Senatu z lat 2019 i 2023, wyborów do Parlamentu Europejskiego z roku 2019 oraz wyborów do sejmików wojewódzkich z 2018 roku. Gorzej pod względem wiarygodności oceniane były tylko wyniki wyborów do sejmików wojewódzkich z 2014 roku.
- Począwszy od listopada 2019 roku obserwujemy systematyczne znaczące spadki odsetków respondentów przekonanych, że w czasie wyborów w Polsce głosy zawsze są uczciwie liczone i zawsze uczciwi są członkowie komisji wyborczych (obecnie odpowiednio 26% i 20%, w porównaniu z czerwcem 2019 roku spadki odpowiednio o 18 i o 19 punktów procentowych).

SPIS TREŚCI

Nieprawidłowości w przeprowadzaniu wyborów	1
Ilu Polaków dostrzegło jakieś nieprawidłowości w przeprowadzaniu wyborów	1
Dostrzeżone nieprawidłowości w przeprowadzaniu ostatnich wyborów prezydenckich	4
Ocena wiarygodności wyników wyborów	6
Ocena funkcjonowania demokratycznych mechanizmów i procedur wyborczych w Polsce	10
Oferta wyborcza.....	10
Uczciwość procesu liczenia głosów i członków komisji wyborczych.....	11
Przekupywanie wyborców	15
Stronniczość programów telewizji publicznej	17

W czerwcowym badaniu¹, przeprowadzonym jeszcze przed upływem terminu składania protestów wyborczych, poprosiliśmy respondentów o ocenę wiarygodności podanych przez Państwową Komisję Wyborczą wyników ostatnich wyborów Prezydenta RP oraz prawidłowości ich przeprowadzenia. Zapytaliśmy też ankietowanych o pięć aspektów związanych z funkcjonowaniem mechanizmów i procedur wyborczych w Polsce. Choć w tej kwestii badani zostali poproszeni o oceny ogólne, a nie w odniesieniu do ostatnich wyborów prezydenckich, to można jednak przypuszczać, iż ich przebieg oraz kampania wyborcza, a także reakcje polityków i mediów na ich wynik, w tym protesty wyborcze, rzutowały na wyrażane opinie.

NIEPRAWIDŁOŚCI W PRZEPROWADZANIU WYBORÓW

Ilu Polaków dostrzegło jakieś nieprawidłowości w przeprowadzaniu wyborów

Zdecydowana większość ogółu dorosłych Polaków (89%) nie zauważyła żadnych nieprawidłowości w przeprowadzaniu ostatnich wyborów Prezydenta RP. Przekonanie, że wystąpiły jakieś nieprawidłowości w tym względzie, wyraził natomiast co dwudziesty (5%) badany, tyle samo (5%) nie potrafiło zająć stanowiska w tej kwestii, a co setny ankietowany odmówił odpowiedzi.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (422) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiadnim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej (CAWI), do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiadnim od CBOS.

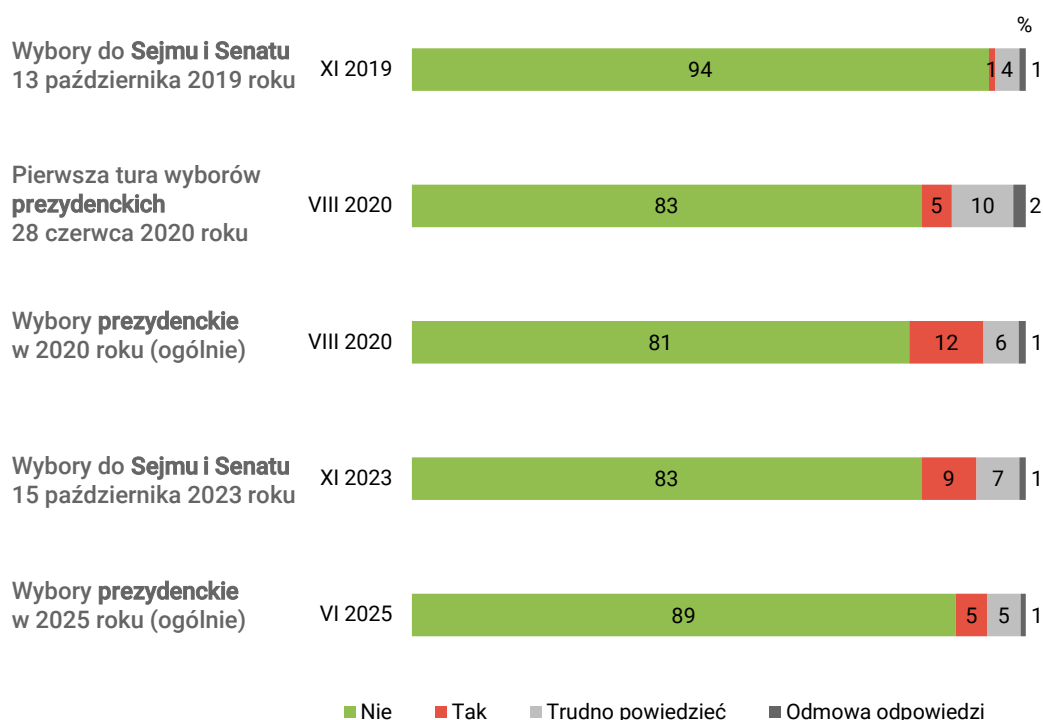
We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 5 do 15 czerwca 2025 roku na próbie liczącej 971 osób (w tym: 63,0% metodą CAPI, 24,0% – CATI i 13,0% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcję wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

Należy podkreślić, iż obecnie badani znacznie lepiej oceniają prawidłowość procesu wyborczego niż po poprzednich wyborach prezydenckich² – o 7 punktów procentowych mniej respondentów stwierdziło, że zauważyło jakieś nieprawidłowości, a o 8 punktów więcej zadeklarowało, że nie dostrzegło żadnych. Również w porównaniu z ostatnimi wyborami parlamentarnymi³ po tegorocznych wyborach prezydenckich obserwujemy znaczny spadek odsetka respondentów, którzy dostrzegli jakieś nieprawidłowości w przebiegu wyborów.

CBOS

RYS. 1. Czy w trakcie ostatnich wyborów zauważył(a) Pan(i) jakieś nieprawidłowości w ich przeprowadzaniu?

Wielozmiennowe analizy statystyczne wskazują, iż odpowiedzi badanych w pierwszej kolejności różnicuje to, czy głosowali w drugiej turze wyborów prezydenckich czy też nie, a istotna różnica dotyczy odsetka badanych, którzy nie zauważyli żadnych nieprawidłowości w trakcie przeprowadzania tegorocznych wyborów Prezydenta RP. Znacznie częściej na brak nieprawidłowości w trakcie ostatnich wyborów wskazują badani biorący w nich udział niż ci, którzy nie głosowali (91% wobec 72%), natomiast w obu grupach ich wystąpienie dostrzegł co dwudziesty pytany (po 5%).

² Zob. komunikat CBOS „Ocena prawidłowości przebiegu wyborów prezydenckich oraz funkcjonowania demokratycznych mechanizmów i procedur wyborczych”, wrzesień 2020 (oprac. B. Badora).

³ Zob. komunikat CBOS „Ocena prawidłowości przebiegu wyborów oraz funkcjonowania demokratycznych mechanizmów i procedur wyborczych”, grudzień 2023 (oprac. B. Badora).

Niegłosujący w drugiej turze wyborów znacznie częściej niż głosujący nie potrafili zająć stanowiska w tej kwestii (19% wobec 3%) lub odmawiali odpowiedzi na pytanie (4% wobec 0%).

TABELA 1

Czy w trakcie wyborów prezydenckich zauważył(a) Pan(i) jakieś nieprawidłowości w ich przeprowadzaniu?	Czy brał(a) Pan(i) udział w II turze wyborów prezydenckich 1 czerwca?	
	Tak	Nie
	procentowanie w kolumnach	
Tak	5	5
Nie	91	72
Trudno powiedzieć	3	19
Odmowa odpowiedzi	0	4

Zauważanie lub niedostrzeżenie nieprawidłowości w przeprowadzaniu ostatnich wyborów prezydenckich wiąże się też z oceną działalności Państwowej Komisji Wyborczej⁴. Najczęściej o nieprawidłowościach mówią badani najbardziej krytyczni wobec działań PKW – co piąty (20%) oceniający działalność tej instytucji zdecydowanie źle twierdzi, że dostrzegł jakieś nieprawidłowości w przeprowadzaniu tych wyborów.

TABELA 2

Czy w trakcie wyborów prezydenckich zauważył(a) Pan(i) jakieś nieprawidłowości w ich przeprowadzaniu?	Jak by Pan(i) ocenił(a) działalność Państwowej Komisji Wyborczej (PKW)?				
	Zdecydowanie dobrze	Raczej dobrze	Raczej źle	Zdecydowanie źle	Trudno powiedzieć
	procentowanie w kolumnach				
Tak	8	3	9	20	2
Nie	90	93	84	76	81
Trudno powiedzieć	2	3	6	3	15
Odmowa odpowiedzi	0	1	0	0	2

Biorąc pod uwagę zmienne demograficzne możemy natomiast zauważyć, iż najczęściej o nieprawidłowościach w przeprowadzaniu ostatnich wyborów prezydenckich mówią najmłodszy badani (13% wśród osób w wieku 18–24 lata) – zob. tabelę aneksową 1.

⁴ Zob. komunikat CBOS „Oceny działalności parlamentu, prezydenta i Państwowej Komisji Wyborczej w czerwcu”, czerwiec 2025 (oprac. I. Kawalec).

Dostrzeżone nieprawidłowości w przeprowadzaniu ostatnich wyborów prezydenckich

Respondentów twierdzących, że w trakcie ostatnich wyborów prezydenckich zauważyli jakieś nieprawidłowości w ich przeprowadzaniu, poprosiliśmy o ich opisanie. Nieprawidłowości wymieniane przez badanych dotyczyły różnych kwestii, ale najczęściej zwracano uwagę na różne nieprawidłowości w pracy konkretnych Obwodowych Komisji Wyborczych (mówił o nich blisko co piąty respondent, który dostrzegł jakieś nieprawidłowości (17% z tej grupy). Oto przykłady takich wypowiedzi:

Jedna osoba z domostwa podpisała się na miejscu innej osoby z tego domostwa. W związku z tym miejsce drugiej osoby przy podpisie było puste, ale komisja zapewniła, że dwa głosy będą ważne

Karty były nie zapisywane wszystkie

Nieodpowiedni ludzie w komisjach, którzy nie potrafili znaleźć na listach wyborcy

Nierzetelne wydawanie kart do głosowania wyborcom niezamieszkującym dany okręg

Odślanianie wszystkich nazwisk mieszkańców przy szukaniu mojego nazwiska podczas wydawania karty do głosowania

Wydanie dwóch kart, osoba zwróciła kartę

Kontrola nad wydawaniem kart do głosowania nie była wystarczająca

Kolejną pod względem częstości wymieniania nieprawidłowością są błędy w ustalaniu wyników w obwodowych komisjach wyborczych. Mówiono przede wszystkim o błędnym przypisaniu głosów obu kandydatom w drugiej turze wyborów (9%), ogólnie źle przeliczonych głosach i braku weryfikacji ze strony PKW (4%) oraz fałszowaniu kart do głosowania (4%). Ponadto znacząca część uwag dotyczyła finansowania kampanii wyborczej, tj. finansowania kampanii ze środków zagranicznych (5%), ograniczenia budżetowego finansowania dla partii Prawo i Sprawiedliwość (4%), czy ogólnie niesprawiedliwej kampanii ze względu na różnice w posiadanych środkach (4%). Wszystkie typy nieprawidłowości podane przez respondentów wraz z częstością ich wymieniania zestawiono w tabeli 3.

TABELA 3

Na czym polegały te nieprawidłowości?*

ODPOWIEDZI BADANYCH, KTÓRZY ZADEKLAROWALI, IŻ ZAUWAŻYLI JAKIEŚ NIEPRAWIDŁOWOŚCI W TRAKCIE PRZEPROWADZANIA WYBORÓW PREZYDENCKICH (N=50)	
Konkretne uwagi dotyczące nieprawidłowości w pracy członków obwodowych komisji wyborczych	17%
W drugiej turze, w niektórych komisjach, głosy były przypisane do innego kandydata	9%
Źle policzone głosy i niezweryfikowane przez PKW. W niektórych komisjach były źle policzone głosy	7%
Falszowanie kart do głosowania	7%
Uwagi do składów obwodowych komisji wyborczych (np. znajomi w komisji)	7%
Szkalowanie. Hejt. Mówienie nieprawdy o przeciwniku. Fałszywe informacje o danym kandydacie	7%
Stronnicze, upolitycznione media publiczne/państwowe	6%
Uwagi co do sposobu, w jaki wyborcy wrzucali karty do urny (nie złożone, źle złożone)	5%
Finansowanie kampanii ze środków zagranicznych	5%
Ograniczenie budżetowego finansowania dla PiS	4%
Naruszenie ciszy wyborczej ogólnie i konkretnie	4%
Niewłaściwy dobór kandydatów na prezydenta	4%
Nieaktualny spis wyborców	4%
Kampania niesprawiedliwa ze względu na różnice w posiadanych środkach	4%
Nagonka na Karola Nawrockiego. Wyciąganie nieprawidłowości do kandydata Karla Nawrockiego	3%
Debata organizowana przez Rafała Trzaskowskiego w Końskich	3%
Kampania niesprawiedliwa ze względu na nierównomierny dostęp do mediów, kanałów telewizji – ogólnie	3%
Użycie spotów wyborczych, które miały na celu oczerniać kontrkandydatów Rafała Trzaskowskiego	3%
Politycy nie trzymali się czasu w debacie	2%
Rozpoczęcie kampanii wyborczej przed oficjalnym ogłoszeniem terminu wyborów i brak reakcji organów państwa	2%
Prognozy i sondaże wyborcze ukierunkowują decyzje ludzi, powinny one być ograniczone lub zabronione	2%
Podejrzenia dotyczące sposobów uzyskania wymaganych 100 tys. podpisów przez niektórych kandydatów	2%
Brak rzetelnie i bezstronnie przeprowadzonych debat i wywiadów	2%
Młodzi wyborcy mogli być pod naciskiem rodziny, co wpływało na wolność wyboru	2%
Zbyt mało informacji o tym, co zrobiono i co się robi pożytecznego dla społeczeństwa, brak zdecydowanych rozliczeń	2%
Politycy na X zachęcali członków OKW do korzystania z prywatnej aplikacji do sprawdzania zaświadczeń o prawie do głosowanie	1%
Ogólnie negatywna ocena lub odpowiedzi niejasne	7%
Odmowa odpowiedzi	2%

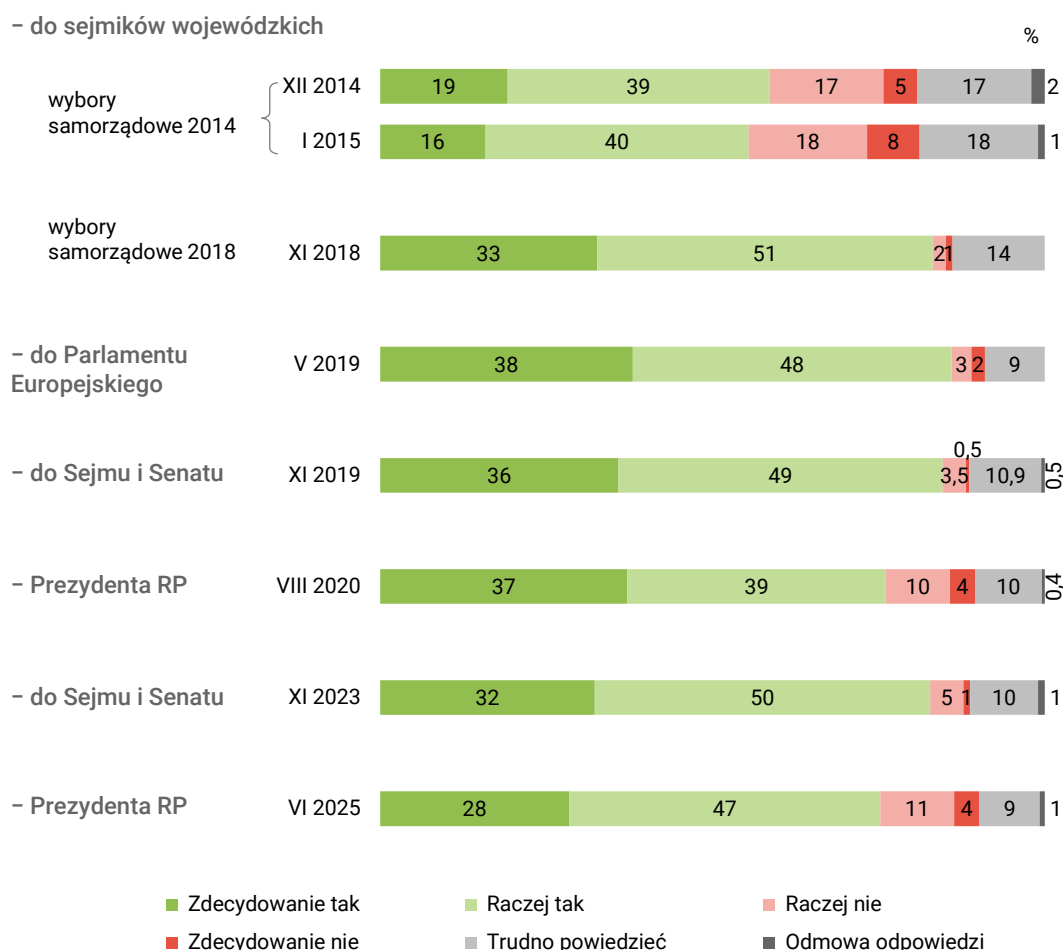
* Respondenci mogli wymienić dowolną liczbę nieprawidłowości

OCENA WIARYGODNOŚCI WYNIKÓW WYBORÓW

Podane przez Państwową Komisję Wyborczą wyniki wyborów Prezydenta RP nie budzą poważnych wątpliwości u trzech czwartych Polaków (75%), przy czym 28% uważa, że są one zdecydowanie wiarygodne, a 47%, że są raczej wiarygodne. Za niewiarygodne uważa je natomiast 15% ankietowanych, ale na ogół wyrażają oni swoją opinię w sposób umiarkowany (11% ocenia je jako raczej niewiarygodne), a tylko 4% pytanych jest co do braku ich wiarygodności zdecydowanie przekonane (rys. 2).

CBOS

RYS. 2. Czy, Pana(i) zdaniem, wyniki wyborów podane przez Państwową Komisję Wyborczą (PKW) są wiarygodne czy też nie?

Mimo iż trzy czwarte Polaków uznaje podane przez Państwową Komisję Wyborczą wyniki ostatnich wyborów Prezydenta RP za mniej lub bardziej wiarygodne, to warto zauważyć, iż ich wiarygodność w oczach opinii publicznej jest niższa niż w przypadku poprzednich wyborów prezydenckich, a także wyników wyborów do Sejmu i Senatu przeprowadzonych w latach 2019 i 2023, wyborów do Parlamentu Europejskiego z roku 2019 oraz wyborów do sejmików wojewódzkich z 2018 roku.

Gorzej pod względem wiarygodności od podanych przez PKW wyników ostatnich wyborów prezydenckich oceniane były tylko wyniki wyborów do sejmików wojewódzkich z 2014 roku, kiedy odnotowano ponadprzeciętnie dużo głosów nieważnych (w badaniach przeprowadzonych w grudniu 2014 roku i styczniu 2015 roku ich wiarygodność kwestionowało około jednej czwartej respondentów)⁵.

Wielozmiennowe analizy statystyczne wskazują, iż oceny wiarygodności podanych przez Państwową Komisję Wyborczą wyników ostatnich wyborów Prezydenta RP istotnie różnicuje przede wszystkim ocena pracy tej instytucji⁶. Przekonanie o wiarygodności oficjalnych wyników tych wyborów wyrażane jest tym częściej i bardziej zdecydowanie, im lepsza jest społeczna ocena działalności PKW. Wśród respondentów, którzy działalność PKW oceniają pozytywnie, tylko nieliczni kwestionują wiarygodność podanych przez nią wyników ostatnich wyborów prezydenckich (3% wśród oceniających działalność PKW zdecydowanie dobrze i 9% wśród oceniających ją raczej dobrze), natomiast dwie trzecie (66%) zdecydowanych krytyków działalności PKW i ponad jedna trzecia (36%) oceniających ją raczej źle uważa te wyniki za niewiarygodne.

TABELA 4

Czy, Pana(i) zdaniem, wyniki wyborów Prezydenta RP podane przez Państwową Komisję Wyborczą (PKW) są wiarygodne czy też nie?	Jak by Pan(i) ocenił(a) działalność Państwowej Komisji Wyborczej (PKW)?				
	Zdecydowanie dobrze	Raczej dobrze	Raczej źle	Zdecydowanie źle	Trudno powiedzieć
	procentowanie w kolumnach				
Zdecydowanie tak	64	32	9	4	15
Raczej tak	26	54	45	26	50
Raczej nie	3	7	30	35	8
Zdecydowanie nie	0	2	6	31	2
Trudno powiedzieć	7	5	10	4	24
Odmowa odpowiedzi	0	1	0	0	1

Na postrzeganie wiarygodności wyników ostatnich wyborów prezydenckich wpływa też przekonanie o wystąpieniu nieprawidłowości w przebiegu procesu wyborczego. Mimo iż nawet wśród badanych dostrzegających nieprawidłowości w przeprowadzaniu ostatnich wyborów dominują (64%) osoby w mniejszym lub większym stopniu przekonane, że podane przez PKW wyniki wyborów Prezydenta RP są wiarygodne, to jest ich znacznie mniej niż wśród ankietowanych, którzy takich nieprawidłowości nie dostrzegli (79% w tej drugiej grupie), a ponadto dostrzegający nieprawidłowości ponad dwukrotnie częściej kwestionują wyniki tych wyborów, niż ci, którzy ich nie zauważyli (27% wobec 13%).

⁵ Zob. komunikaty CBOS „Zaufanie do procedur wyborczych”, grudzień 2014 (oprac. B. Roguska) oraz „Jeszcze o wiarygodności wyników ostatnich wyborów”, styczeń 2015 (oprac. B. Roguska).

⁶ Zob. przypis 4.

TABELA 5

Czy, Pana(i) zdaniem, wyniki wyborów Prezydenta RP podane przez Państwową Komisję Wyborczą (PKW) są wiarygodne czy też nie?	Czy w trakcie wyborów prezydenckich zauważył(a) Pan(i) jakies nieprawidłowości w ich przeprowadzaniu?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	procentowanie w kolumnach		
Zdecydowanie tak	30	30	5
Raczej tak	34	49	32
Raczej nie	16	10	20
Zdecydowanie nie	11	3	2
Trudno powiedzieć	9	7	41
Odmowa odpowiedzi	0	0	0

Badani, którzy twierdzą, że głosowali w ostatnich wyborach prezydenckich, mają bardziej wyrobione opinie o wiarygodności podanych przez PKW ich wyników, niż ci, którzy deklarują absencję. Ponadto głosujący znacznie częściej są przekonani, że wyniki podane przez PKW są wiarygodne (77% wśród głosujących wobec 65% wśród tych, którzy nie wzięli w udziału w pierwszej turze tych wyborów i 63% wśród deklarujących absencję w drugiej turze). W szczególności potwierdzają to odsetki zdecydowanie przekonanych co do wiarygodności wyniku podanego przez PKW (30% wobec odpowiednio 19% i 18%).

TABELA 6

Czy, Pana(i) zdaniem, wyniki wyborów Prezydenta RP podane przez Państwową Komisję Wyborczą (PKW) są wiarygodne czy też nie?	Czy brał(a) Pan(i) udział w I turze wyborów prezydenckich 18 maja?	
	Tak	Nie
	procentowanie w kolumnach	
Zdecydowanie tak	30	19
Raczej tak	47	46
Raczej nie	11	12
Zdecydowanie nie	4	3
Trudno powiedzieć	7	17
Odmowa odpowiedzi	0	3

TABELA 7

Czy, Pana(i) zdaniem, wyniki wyborów Prezydenta RP podane przez Państwową Komisję Wyborczą (PKW) są wiarygodne czy też nie?	Czy brał(a) Pan(i) udział w II turze wyborów prezydenckich 1 czerwca?	
	Tak	Nie
	procentowanie w kolumnach	
Zdecydowanie tak	30	18
Raczej tak	47	45
Raczej nie	11	12
Zdecydowanie nie	4	2
Trudno powiedzieć	7	20
Odmowa odpowiedzi	0	4

Opinie o wiarygodności oficjalnych wyników ostatnich wyborów prezydenckich różnią się znacząco w zależności od tego, na którego kandydata w drugiej turze tych wyborów badani oddali swój głos. Mimo iż respondenci przekonani, że podane przez Państwową Komisję Wyborczą wyniki wyborów Prezydenta RP są wiarygodne, przeważają w obu elektoratach, to znacznie częściej i z większą

pewnością twierdzą tak głosujący w drugiej turze ostatnich wyborów prezydenckich na Karola Nawrockiego (łącznie 93%, z czego 47% to zdecydowanie o tym przekonani). Znacznie więcej wątpliwości w tym względzie mają natomiast wyborcy Rafała Trzaskowskiego. Tylko 13% z nich wraziło zdecydowane przekonanie, że wyniki wyborów Prezydenta RP podane przez Państwową Komisję Wyborczą są wiarygodne, a 30% ich wiarygodność kwestionuje (9% – zdecydowanie, a 21% spośród nich uważa wyniki ogłoszone przez PKW za raczej niewiarygodne).

TABELA 8

Czy, Pana(i) zdaniem, wyniki wyborów Prezydenta RP podane przez Państwową Komisję Wyborczą (PKW) są wiarygodne czy też nie?	Na kogo oddał(a) Pan(i) swój głos w II turze wyborów prezydenckich?	
	Na Karola Nawrockiego	Na Rafała Trzaskowskiego
	procentowanie w kolumnach	
Zdecydowanie tak	47	13
Raczej tak	46	49
Raczej nie	2	21
Zdecydowanie nie	0	9
Trudno powiedzieć	5	8
Odmowa odpowiedzi	0	0

Opinie o wiarygodności podanych przez PKW wyników ostatnich wyborów prezydenckich istotnie różnicują też deklarowane poglądy polityczne. Najczęściej za wiarygodne uznają je badani deklarujący poglądy prawicowe (łącznie 89%, z czego 42% to zdecydowanie przekonani o wiarygodności tego wyniku), a im dalej od prawej strony na osi lewica-centrum-prawica, tym to przekonanie jest słabsze (zob. tabelę aneksową 2). Wśród respondentów identyfikujących się z lewicą podane przez PKW wyniki tegorocznych wyborów prezydenckich za wiarygodne uznaje 61%, ale tylko 16% badanych o poglądach lewicowych to osoby zdecydowanie o tym przekonane.

Spśród zmiennych demograficznych przekonania co do wiarygodności podanych przez Państwową Komisję Wyborczą wyników ostatnich wyborów Prezydenta RP najbardziej różnicuje płeć badanych. Częściej niż mężczyźni (12%) kwestionują je kobiety (17%), natomiast mężczyźni znacznie częściej niż kobiety są zdecydowanie przekonani o ich wiarygodności (32% wobec 25%).

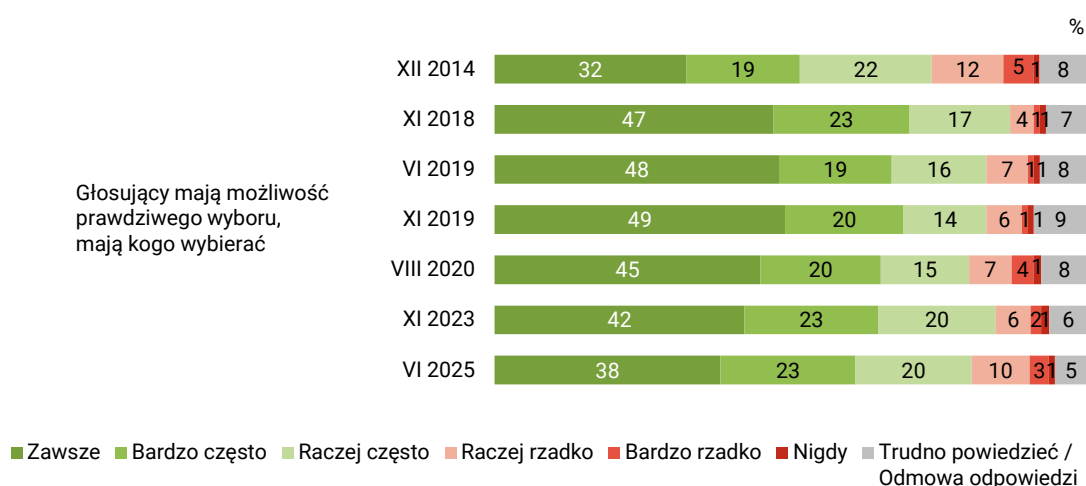
OCENA FUNKCJONOWANIA DEMOKRATYCZNYCH MECHANIZMÓW I PROCEDUR WYBORCZYCH W POLSCE

Oferta wyborcza

Polacy – myśląc o wyborach w Polsce – wysoko oceniają możliwość dokonania realnego wyboru spośród szerokiego spektrum kandydatów. Ponad cztery piąte (81%) badanych twierdzi, że w czasie wyborów w Polsce głosujący mają często lub zawsze możliwość prawdziwego wyboru – mają spośród kogo wybierać. Od sondażu przeprowadzonego w listopadzie 2023 roku, czyli po ostatnich wyborach parlamentarnych, odsetek ten nieco zmalał (spadek o 4 punkty procentowe) i zbliżył się do poziomu z sierpnia 2020 roku, czyli po poprzednich wyborach prezydenckich. Warto jednak zauważyć, że odsetek przekonanych, że możliwość dokonania prawdziwego wyboru w polskich wyborach istnieje zawsze (38%), jest obecnie jednym z najniższych w historii tych badań, a gorszy wynik uzyskaliśmy jedynie w grudniu 2014 roku (po wyborach samorządowych, których wyniki były kwestionowane ze względu na większy niż przeciętnie udział głosów nieważnych). Tak jak w poprzednich badaniach reprezentatywność oferty wyborczej całkowicie kwestionuje jedynie co setny pytany. Od poprzedniego sondażu przybyło natomiast respondentów uważających, że w naszym kraju głosujący rzadko mają możliwość prawdziwego wyboru, mają kogo wybierać (wzrost z 8% do 13%).

CBOS

RYS. 3. Jak często, Pana(i) zdaniem, następujące sytuacje mają miejsce w czasie wyborów w Polsce? Chodzi ogólnie o wybory, nie tylko o ostatnie wybory.

Z analiz wielozmiennowych wynika, iż opinie dotyczące możliwości dokonania podczas głosowania w Polsce realnego wyboru różnicują przede wszystkim deklarowane poglądy polityczne, przy czym znacznie częściej niż pozostali badani przekonanie, że w czasie wyborów w Polsce głosujący zawsze

mają możliwość prawdziwego wyboru, mają spośród kogo wybierać, wyrażają osoby identyfikujące się z prawicą (44% w tej grupie). Najmniej usatysfakcjonowani ofertą wyborczą w Polsce są natomiast badani deklarujący poglądy centrowe, choć także oni w większości uważają, że zawsze lub często pozwala ona każdemu na dokonanie prawdziwego wyboru (zob. tabelę aneksową 3). Biorąc pod uwagę zmienne demograficzne możemy natomiast zauważyć, iż osoby w wieku 55+ są znacznie bardziej zadowolone z oferty wyborczej w Polsce niż młodszy badani, a większym krytycyzmem niż słabiej wykształceni wyróżniają się osoby z wyższym wykształceniem.

Ponadto o ofercie wyborczej wyraźnie częściej pozytywnie wypowiadają się badani biorący udział w ostatnich wyborach prezydenckich niż niegłosujący w nich (tabele 9 i 10). Warto przypomnieć, iż identyczną zależność stwierdziliśmy także po ostatnich wyborach parlamentarnych⁷.

TABELA 9

Jak często, Pana(i) zdaniem, następujące sytuacje mają miejsce w czasie wyborów w Polsce? Głosujący mają możliwość prawdziwego wyboru, mają kogo wybierać	Czy brał(a) Pan(i) udział w I turze wyborów prezydenckich 18 maja?	
	Tak	Nie
	procentowanie w kolumnach	
Zawsze	40	29
Często	43	40
Rzadko	12	17
Nigdy	1	1
Trudno powiedzieć/Odmowa odpowiedzi	4	13

TABELA 10

Jak często, Pana(i) zdaniem, następujące sytuacje mają miejsce w czasie wyborów w Polsce? Głosujący mają możliwość prawdziwego wyboru, mają kogo wybierać	Czy brał(a) Pan(i) udział w II turze wyborów prezydenckich 1 czerwca?	
	Tak	Nie
	procentowanie w kolumnach	
Zawsze	40	29
Często	43	40
Rzadko	13	15
Nigdy	1	1
Trudno powiedzieć/Odmowa odpowiedzi	4	15

Uczciwość procesu liczenia głosów i członków komisji wyborczych

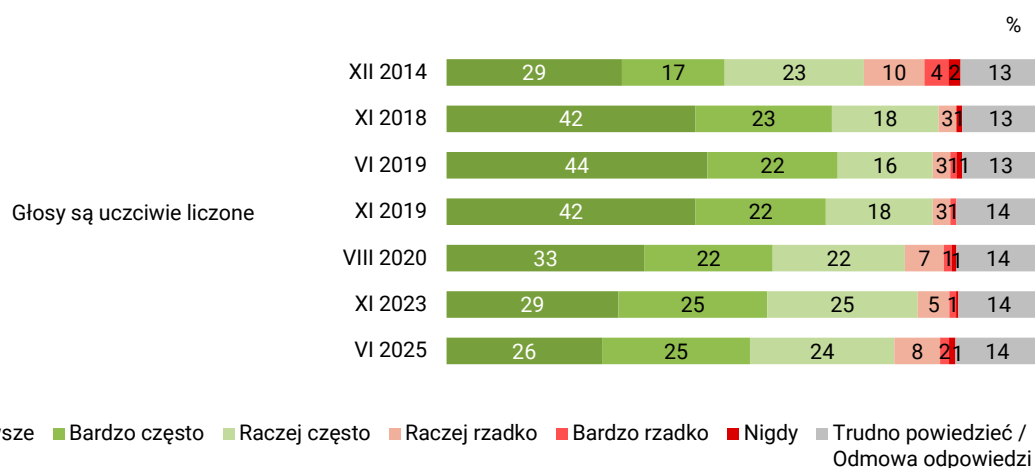
Uczciwość liczenia głosów w polskich wyborach i osobista uczciwość członków komisji wyborczych przez około trzy czwarte Polaków generalnie postrzegana jest pozytywnie – po ostatnich wyborach prezydenckich 75% respondentów stwierdziło, że w trakcie wyborów w Polsce zawsze lub często głosy są uczciwie liczone, a 74% uważa, że zawsze lub często członkowie komisji wyborczych są uczciwi. Żaden ankietowany całkowicie nie zakwestionował uczciwości członków komisji wyborczych,

⁷ Zob. przypis 3.

natomiast co setny (1%) stwierdził, że w czasie wyborów w Polsce głosy nigdy nie są uczciwie liczone. Warto jednak zwrócić uwagę, iż począwszy od listopada 2019 roku obserwujemy systematyczne i znaczące spadki odsetków respondentów przekonanych, że w czasie wyborów w Polsce głosy zawsze są uczciwie liczone i zawsze uczciwi są członkowie komisji wyborczych (obecnie odpowiednio 26% i 20%, w porównaniu z czerwcem 2019 roku spadki odpowiednio o 18 i o 19 punktów procentowych). Obecny wynik jest pod tym względem nawet gorszy od uzyskanego w grudniu 2014 roku, czyli po wyborach samorządowych, których wyniki kwestionowano z powodu ponadprzeciętnie dużego odsetka głosów nieważnych (rys. 4 i 5). Ponadto w porównaniu z poprzednimi pomiarami obecnie wzrósł odsetek badanych uchylających się od zajęcia stanowiska w kwestii uczciwości członków komisji wyborczych.

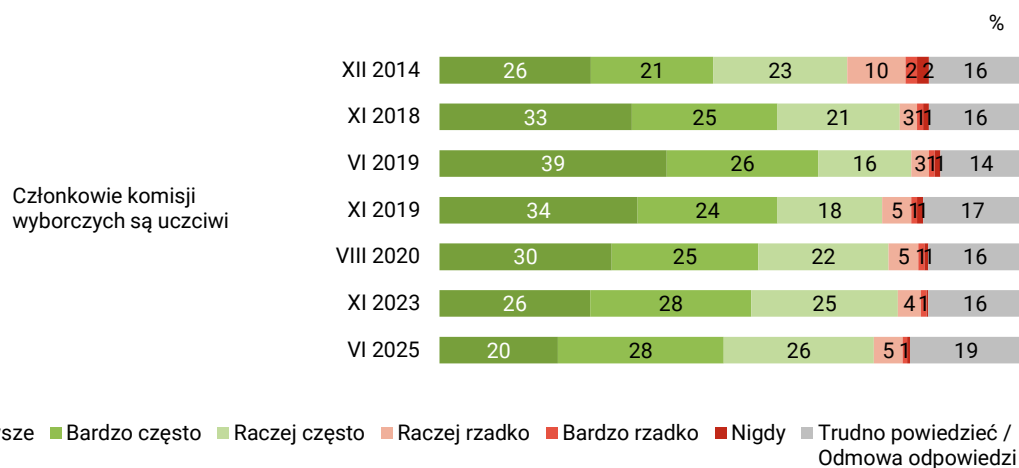
CBOS

RYS. 4. Jak często, Pana(i) zdaniem, następujące sytuacje mają miejsce w czasie wyborów w Polsce? Chodzi ogólnie o wybory, nie tylko o ostatnie wybory.

CBOS

RYS. 5. Jak często, Pana(i) zdaniem, następujące sytuacje mają miejsce w czasie wyborów w Polsce? Chodzi ogólnie o wybory, nie tylko o ostatnie wybory.

Opinie o uczciwości procesu liczenia głosów w polskich wyborach i osobistej uczciwości członków komisji wyborczych wiążą się z ocenami działalności Państwowej Komisji Wyborczej⁸. Ponad połowa oceniających działania PKW zdecydowanie dobrze (52%) uważa, że w czasie wyborów w Polsce głosy zawsze są uczciwie liczone. Wśród pozostałych badanych taką pewność ma zdecydowana mniejszość (zob. tabelę 11). Ponadto im lepsza ocena pracy PKW, tym silniejsze przekonanie o uczciwości członków komisji wyborczych (zob. tabelę 12).

TABELA 11

Jak często, Pana(i) zdaniem, następujące sytuacje mają miejsce w czasie wyborów w Polsce? Głosy są uczciwie liczone	Jak by Pan(i) ocenił(a) działalność Państwowej Komisji Wyborczej?				
	Zdecydowanie dobrze	Raczej dobrze	Raczej źle	Zdecydowanie źle	Trudno powiedzieć
	procentowanie w kolumnach				
Zawsze	52	30	9	12	14
Często	34	56	53	41	42
Rzadko	6	5	24	25	9
Nigdy	0	0	1	7	2
Trudno powiedzieć/Odmowa odpowiedzi	8	9	13	14	34

TABELA 12

Jak często, Pana(i) zdaniem, następujące sytuacje mają miejsce w czasie wyborów w Polsce? Członkowie komisji wyborczych są uczciwi	Jak by Pan(i) ocenił(a) działalność Państwowej Komisji Wyborczej?				
	Zdecydowanie dobrze	Raczej dobrze	Raczej źle	Zdecydowanie źle	Trudno powiedzieć
	procentowanie w kolumnach				
Zawsze	41	23	9	9	11
Często	46	61	59	32	44
Rzadko	2	4	10	24	5
Nigdy	0	0	1	4	0
Trudno powiedzieć/Odmowa odpowiedzi	11	12	22	32	40

O uczciwości procesu liczenia głosów w polskich wyborach, jak i uczciwości członków komisji wyborczych częściej przekonani są badani, którzy głosowali w ostatnich wyborach prezydenckich niż ci, którzy nie brali w nich udziału (zob. tabele 13–16). Także we wcześniejszych badaniach lepsze opinie o uczciwości procesu liczenia głosów i członków komisji wyborczych w Polsce mieli głosujący w poprzedzających je wyborach niż deklarujący absencję.

⁸ Zob. przypis 4.

TABELA 13

Jak często, Pana(i) zdaniem, następujące sytuacje mają miejsce w czasie wyborów w Polsce? Głosy są uczciwie liczone	Czy brał(a) Pan(i) udział w I turze wyborów prezydenckich 18 maja?	
	Tak	Nie
	procentowanie w kolumnach	
Zawsze	28	19
Często	51	40
Rzadko	8	15
Nigdy	1	1
Trudno powiedzieć/Odmowa odpowiedzi	12	25

TABELA 14

Jak często, Pana(i) zdaniem, następujące sytuacje mają miejsce w czasie wyborów w Polsce? Głosy są uczciwie liczone	Czy brał(a) Pan(i) udział w II turze wyborów prezydenckich 1 czerwca?	
	Tak	Nie
	procentowanie w kolumnach	
Zawsze	28	18
Często	51	38
Rzadko	8	17
Nigdy	1	2
Trudno powiedzieć/Odmowa odpowiedzi	12	26

TABELA 15

Jak często, Pana(i) zdaniem, następujące sytuacje mają miejsce w czasie wyborów w Polsce? Członkowie komisji wyborczych są uczciwi	Czy brał(a) Pan(i) udział w I turze wyborów prezydenckich 18 maja?	
	Tak	Nie
	procentowanie w kolumnach	
Zawsze	21	18
Często	57	41
Rzadko	5	8
Nigdy	0	0
Trudno powiedzieć/Odmowa odpowiedzi	17	33

TABELA 16

Jak często, Pana(i) zdaniem, następujące sytuacje mają miejsce w czasie wyborów w Polsce? Członkowie komisji wyborczych są uczciwi	Czy brał(a) Pan(i) udział w II turze wyborów prezydenckich 1 czerwca?	
	Tak	Nie
	procentowanie w kolumnach	
Zawsze	21	14
Często	55	49
Rzadko	6	6
Nigdy	0	0
Trudno powiedzieć/Odmowa odpowiedzi	17	30

Obecnie znacznie lepiej postrzegają uczciwość procesu liczenia głosów i osobistą uczciwość członków komisji wyborczych badani, którzy w drugiej turze ostatnich wyborów prezydenckich poparli Karola Nawrockiego, niż ci, którzy głosowali na Rafała Trzaskowskiego.

TABELA 17

Jak często, Pana(i) zdaniem, następujące sytuacje mają miejsce w czasie wyborów w Polsce? Głosy są uczciwie liczone	Na kogo oddał(a) Pan(i) swój głos w II turze wyborów prezydenckich?	
	Na Karola Nawrockiego	Na Rafała Trzaskowskiego
	procentowanie w kolumnach	
Zawsze	34	21
Często	47	56
Rzadko	4	13
Nigdy	0	2
Trudno powiedzieć/Odmowa odpowiedzi	14	7

TABELA 18

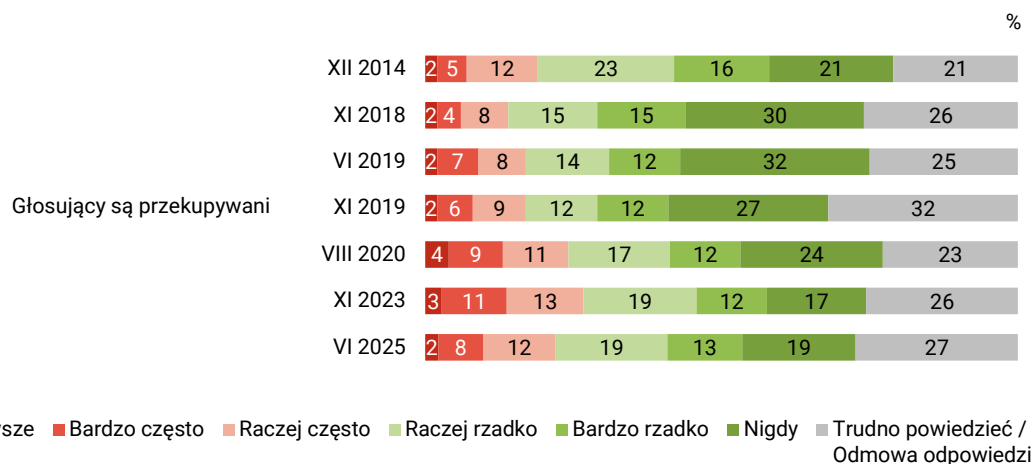
Jak często, Pana(i) zdaniem, następujące sytuacje mają miejsce w czasie wyborów w Polsce? Członkowie komisji wyborczych są uczciwi	Na kogo oddał(a) Pan(i) swój głos w II turze wyborów prezydenckich?	
	Na Karola Nawrockiego	Na Rafała Trzaskowskiego
	procentowanie w kolumnach	
Zawsze	25	18
Często	54	59
Rzadko	4	8
Nigdy	1	0
Trudno powiedzieć/Odmowa odpowiedzi	17	15

Opinie o uczciwości procesu liczenia głosów w polskich wyborach wyraźnie różnicują też deklarowane poglądy polityczne, a znacznie lepiej niż pozostali badani oceniają ten aspekt procesu wyborczego respondenci o poglądach prawicowych (zob. tabelę aneksową 4). W przypadku postrzegania uczciwości członków komisji wyborczych warto natomiast zwrócić uwagę na podwyższony poziom krytycyzmu wśród respondentów o poglądach lewicowych (zob. tabelę aneksową 5).

Przekupywanie wyborców

Elementem zaufania do procedur wyborczych jest także przekonanie o występowaniu zjawiska przekupywania wyborców. Ponad połowa (51%) respondentów uważa, że w trakcie wyborów w Polsce przekupywanie wyborców nigdy się nie zdarza lub ma to miejsce rzadko. Przekonani, że w Polsce często lub zawsze się to zdarza stanowią obecnie 22% ankietowanych. W porównaniu z listopadem 2023 roku oceny polskich wyborów w tym wymiarze poprawiły się – o 5 punktów procentowych ubyło przekonanych, że ten rodzaj nieprawidłowości ma miejsce co najmniej często, a o 3 punkty procentowe przybyło tych, którzy uważają, że nigdy się to nie zdarza lub ma to miejsce rzadko.

RYS. 6. Jak często, Pana(i) zdaniem, następujące sytuacje mają miejsce w czasie wyborów w Polsce? Chodzi ogólnie o wybory, nie tylko o ostatnie wybory.

Obecnie opinie w tej kwestii wyraźnie różnicują deklarowane poglądy polityczne, a znacznie częściej niż pozostali badani o występowaniu w Polsce zjawiska przekupywania wyborców przekonane są osoby o poglądach lewicowych (zob. tabelę aneksową 6).

Co ciekawe, rozkładu opinii na ten temat nie różnicuje istotnie fakt, czy badani głosowali w poszczególnych turach ostatnich wyborów prezydenckich czy też nie brali w nich udziału. Znaczenie ma natomiast to, na kogo ankietowani głosowali w drugiej turze, przy czym wyborcy Karola Nawrockiego znacznie częściej niż głosujący na Rafała Trzaskowskiego wyrażają przekonanie, że w trakcie wyborów w Polsce wyborcy nigdy nie są przekupywani, a elektorat Rafała Trzaskowskiego częściej niż wyborcy jego konkurenta twierdzi, że często się to zdarza.

TABELA 19

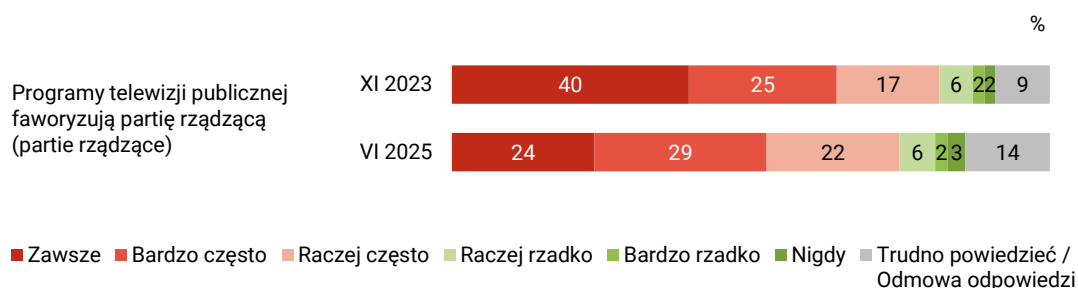
Jak często, Pana(i) zdaniem, następujące sytuacje mają miejsce w czasie wyborów w Polsce? Głosujący są przekupywani	Na kogo oddał(a) Pan(i) swój głos w II turze wyborów prezydenckich?	
	Na Karola Nawrockiego	Na Rafała Trzaskowskiego
	procentowanie w kolumnach	
Zawsze	3	2
Często	18	25
Rzadko	30	35
Nigdy	25	16
Trudno powiedzieć/Odmowa odpowiedzi	24	22

Stronniczość programów telewizji publicznej

Żle w oczach opinii publicznej w kontekście wyborczym wypada bezstronność programów telewizji publicznej. Blisko co czwarty badanych (24%) ocenia, że zawsze faworyzują one rządzącą partię, a ponad połowa (51%) uważa, że dzieje się tak często. Zaledwie 3% respondentów twierdzi, że taka sytuacja w czasie wyborów w Polsce nigdy nie ma miejsca, a 8% ocenia, że dzieje się tak rzadko. Należy jednak podkreślić, iż w porównaniu z listopadem roku 2023 opinie w tej kwestii wyraźnie się poprawiły – aż o 16 punktów procentowych spadł odsetek przekonanych, że telewizja publiczna zawsze faworyzuje ugrupowanie rządzące, o 9 punktów procentowych przybyło natomiast tych, którzy uważają to za częste zjawisko. Nieznacznie (o 1 punkt) zwiększyła się też grupa uważających, że takie zjawisko w Polsce nigdy nie występuje. Ponadto z 9% do 14% wzrósł odsetek uchylających się od wyrażenia opinii w tej kwestii.

CBOS

RYS. 7. Jak często, Pana(i) zdaniem, następujące sytuacje mają miejsce w czasie wyborów w Polsce? Chodzi ogólnie o wybory, nie tylko o ostatnie wybory.

Z analiz wielozmiennowych wynika, że oceny zachowania telewizji publicznej w kampaniach wyborczych istotnie różnicują przede wszystkim deklarowane poglądy polityczne, przy czym najwięcej przekonanych, że w Polsce w czasie wyborów programy telewizji publicznej zawsze faworyzują rządzącą partię, jest obecnie wśród deklarujących poglądy prawicowe (35% – zob. tabelę aneksową 7).

Związek postrzegania zachowania telewizji publicznej w trakcie wyborów w Polsce z afiliacjami politycznymi widoczny jest też w rozkładach odpowiedzi w zależności od tego, kogo badani poparli w drugiej turze ostatnich wyborów prezydenckich. W szczególności wyborcy Karola Nawrockiego ponad dwukrotnie częściej niż głosujący na Rafała Trzaskowskiego twierdzą, że programy telewizji publicznej w czasie wyborów w Polsce zawsze faworyzują partię rządzącą (partie rządzące).

TABELA 20

Jak często, Pana(i) zdaniem, następujące sytuacje mają miejsce w czasie wyborów w Polsce? Programy telewizji publicznej faworyzują partię rządzącą (partie rządzące)	Na kogo oddał(a) Pan(i) swój głos w II turze wyborów prezydenckich?	
	Na Karola Nawrockiego	Na Rafała Trzaskowskiego
	procentowanie w kolumnach	
Zawsze	33	15
Często	48	54
Rzadko	5	13
Nigdy	1	5
Trudno powiedzieć/Odmowa odpowiedzi	13	11

Ostatnie badanie potwierdza stwierdzoną w 2023 roku⁹ zależność, że przekonaniom o stronnictwie telewizji publicznej sprzyja większe zainteresowanie polityką. Im uważniej badani śledzą wydarzenia polityczne, tym częściej twierdzą, że w czasie wyborów w Polsce programy telewizji publicznej zawsze lub często faworyzują partię rządzącą (partie rządzące).

TABELA 21

Jak często, Pana(i) zdaniem, następujące sytuacje mają miejsce w czasie wyborów w Polsce? Programy telewizji publicznej faworyzują partię rządzącą (partie rządzące)	Jak określił(a)by Pan(i) swoje zainteresowanie polityką? Czy jest ono:				
	bardzo duże – uważnie śledzi Pan(i) prawie wszystko, co się dzieje w polityce	duże – dość uważnie śledzi Pan(i) to, co się dzieje w polityce	średnie – śledzi Pan(i) jedynie główne wydarzenia	nikłe, niewielkie – często umykają Pana(i) uwadze nawet ważne wydarzenia	żadne – praktycznie Pana(i) to nie interesuje
	procentowanie w kolumnach				
Zawsze	40	27	22	23	18
Często	45	56	54	49	31
Rzadko	4	5	11	6	8
Nigdy	6	3	2	1	7
Trudno powiedzieć/Odmowa odpowiedzi	5	8	11	21	37

Tak jak poprzednio¹⁰ spośród analizowanych zmiennych społeczno-demograficznych opinie o funkcjonowaniu telewizji publicznej w trakcie polskich kampanii wyborczych najbardziej różnicuje płeć, a przekonanie, że jej programy zawsze faworyzują partię rządzącą (partie rządzące), znacznie częściej wyrażają mężczyźni niż kobiety (29% wobec 19%), natomiast kobiety znacznie częściej niż mężczyźni uchylają się od zajęcia stanowiska w tej kwestii (21% wobec 7%).

Warto też zauważyć, iż przekonanie o tym, że telewizja publiczna zawsze lub często w trakcie wyborów faworyzuje rządzących, znacznie częściej niż starsi badani wyrażają osoby poniżej 55 roku życia (zob. tabelę aneksową 7).

⁹ Por. przypis 3.

¹⁰ Por. przypis 3.

Po ostatnich wyborach prezydenckich mniej badanych niż po wyborach prezydenckich w 2020 roku i wyborach parlamentarnych w 2023 roku zadeklarowało, że zauważyli jakieś nieprawidłowości w ich przeprowadzaniu. Jednocześnie podany przez Państwową Komisję Wyborczą wynik ostatnich wyborów prezydenckich uznawany jest przez respondentów za mniej wiarygodny niż wynik poprzednich wyborów prezydenckich, a także wyborów do Sejmu i Senatu z lat 2019 i 2023, wyborów do Parlamentu Europejskiego z roku 2019 oraz wyborów do sejmików wojewódzkich z 2018 roku. Można zatem powiedzieć, że osobiste obserwacje na ogół nie pozwalają badanym na kwestionowanie prawidłowości procesu wyborczego, a podważanie wiarygodności ogłoszonego przez PKW wyniku wyborów prezydenckich oparte jest najprawdopodobniej w dużej mierze na dyskusji medialnej na ten temat. Warto jednak dodać, iż od 2019 roku systematycznie osłabia się przekonanie Polaków o uczciwości procesu liczenia głosów w polskich wyborach i uczciwości członków komisji wyborczych. Przegrani w ostatnich wyborach, czyli wyborcy Rafała Trzaskowskiego mają gorsze opinie o przebiegu procesu wyborczego niż wygrani, czyli elektorat Karola Nawrockiego.

TABELA 1

		Czy w trakcie wyborów prezydenckich zauważył(a) Pan(i) jakieś nieprawidłowości w ich przeprowadzaniu?				Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Odmowa odpowiedzi	
		%	%	%	%	
Ogółem		5	89	5	1	971
Płeć	Mężczyźni	5	89	5	0	465
	Kobiety	5	88	6	1	506
Wiek	18–24 lata	13	80	7		79
	25–34	7	82	8	3	139
	35–44	4	93	4		190
	45–54	6	87	6	1	174
	55–64	2	91	6	1	141
	65 lat i więcej	3	92	5	0	248
Miejsce zamieszkania	Wieś	4	90	5	1	390
	Miasto do 19 999	6	87	6	1	131
	20 000 – 99 999	5	88	7	0	187
	100 000 – 499 999	5	88	7		146
	500 000 i więcej mieszk.	8	85	4	2	117
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	3	79	15	3	98
	Zasadnicze zawodowe	2	95	2		212
	Średnie	5	89	5	0	352
	Wyższe	8	86	5	1	309
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	7	87	5	1	151
	Średni personel, technicy	8	82	10		39
	Pracownicy adm.-biurowi	4	85	6	4	76
	Pracownicy usług	5	91	4		74
	Robotnicy wykwalifikowani	3	93	4		102
	Robotnicy niewykwalifik.	4	89	4	3	36
	Rolnicy		100			32
	Pracujący na własny rach.	10	88	2		63
	Bezrobotni	12	85	3		16
	Emeryci	4	91	5	0	252
	Renciści		81	19		28
	Uczniowie i studenci	10	79	10		40
	Zajmujący się domem i inni	5	85	7	3	61
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	4	92	3	2	145
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	8	88	3	1	137
	sekt. prywat. poza rolnict.	6	86	7	1	265
	prywatnym gosp. rolnym		96	4		36
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	6	87	7		122
	Od 2000 do 2999 zł	5	91	4		159
	Od 3000 do 3999 zł	3	96	1		123
	Od 4000 do 5999 zł	6	88	7		165
	6000 zł i więcej	12	84	4		117
	Trudno powiedzieć	1	93	6		118
	Odmowa odpowiedzi	4	83	8	5	167
Ocena własnych war. mater.	Złe	9	85	6		44
	Średnie	6	87	6	1	314
	Dobre	4	90	5	1	614
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	8	85	7		35
	Raz w tygodniu	3	95	2	0	314
	1–2 razy w miesiącu	4	93	3		122
	Kilka razy w roku	5	85	8	2	263
	W ogóle nie uczestniczy	8	84	8	0	226
Poglądy polityczne	Lewica	7	87	6		210
	Centrum	2	92	6	0	260
	Prawica	7	90	3		371
	Trudno powiedzieć	4	87	9		98

TABELA 2

		Czy, Pana(i) zdaniem, wyniki wyborów Prezydenta RP podane przez Państwową Komisję Wyborczą (PKW) są wiarygodne czy też nie?						Liczba osób
		Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Trudno powiedzieć	Odmowa odpowiedzi	
		%	%	%	%	%	%	
Ogółem		28	47	11	4	9	1	971
Płeć	Mężczyźni	32	48	9	3	7	0	465
	Kobiety	25	46	13	4	11	1	506
Wiek	18–24 lata	31	46	15	1	7		79
	25–34	23	51	11	3	10	3	139
	35–44	34	47	10	3	6		190
	45–54	32	42	10	4	10	1	174
	55–64	32	49	6	3	10	1	141
	65 lat i więcej	22	47	14	6	11	0	248
Miejsce zamieszkania	Wieś	31	49	8	2	8	1	390
	Miasto do 19 999	32	49	7	1	10		131
	20 000 – 99 999	25	47	14	5	9	0	187
	100 000 – 499 999	30	39	16	6	9		146
	500 000 i więcej mieszk.	19	47	14	7	10	2	117
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	25	49	13		10	3	98
	Zasadnicze zawodowe	30	48	8	2	11		212
	Średnie	27	45	12	6	9	0	352
	Wyższe	30	47	11	4	7	1	309
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	31	48	11	4	6		151
	Średni personel, technicy	39	49	5		7		39
	Pracownicy adm.-biurowi	28	45	10	4	8	4	76
	Pracownicy usług	28	43	13	6	9		74
	Robotnicy wykwalifikowani	28	48	9	4	11		102
	Robotnicy niewykwalifik.	34	46	4	5	8	3	36
	Rolnicy	53	36	11				32
	Pracujący na własny rach.	32	49	11	2	6		63
	Bezrobotni	11	58	19	5	7		16
	Emeryci	24	46	12	5	12	0	252
	Renciści	24	53	11	2	10		28
	Uczniowie i studenci	23	54	14	2	7		40
	Zajmujący się domem i inni	24	41	13	4	15	3	61
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	32	46	12	1	8	2	145
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	27	47	11	6	8		137
	sekt. pryw. poza rolnict.	32	48	8	4	7	1	265
	prywatnym gosp. rolnym	42	42	10		7		36
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	31	46	17	0	6		122
	Od 2000 do 2999 zł	33	45	10	3	10		159
	Od 3000 do 3999 zł	29	48	9	7	6		123
	Od 4000 do 5999 zł	29	46	11	7	7		165
	6000 zł i więcej	27	56	8	4	5		117
	Trudno powiedzieć	23	54	11	3	9		118
	Odmowa odpowiedzi	26	37	12	2	18	4	167
Ocena własnych war. mater.	Złe	34	38	11	4	13		44
	Średnie	29	44	13	2	11	1	314
	Dobre	28	49	10	5	8	1	614
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	39	45	3	3	10		35
	Raz w tygodniu	36	50	5	1	7	0	314
	1–2 razy w miesiącu	37	38	11	4	11		122
	Kilka razy w roku	27	48	11	2	10	2	263
	W ogóle nie uczestniczy	15	48	20	9	8		226
Poglądy polityczne	Lewica	16	45	21	12	7		210
	Centrum	23	49	13	3	11		260
	Prawica	42	47	5	1	5		371
	Trudno powiedzieć	23	50	9	1	17		98

TABELA 3

		Jak często, Pana(i) zdaniem, następujące sytuacje mają miejsce w czasie wyborów w Polsce? Chodzi ogólnie o wybory, nie tylko o ostatnie wybory prezydenckie. Głosujący mają możliwość prawdziwego wyboru, mają kogo wybierać					Liczba osób
		Zawsze	Często	Rzadko	Nigdy	Trudno powiedzieć/ Odmowa odpowiedzi	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		38	42	13	1	5	971
Płeć	Mężczyźni	37	44	14	1	4	465
	Kobiety	39	41	12	1	7	506
Wiek	18–24 lata	36	47	14	1	2	79
	25–34	28	45	20	2	5	139
	35–44	36	40	19	0	5	190
	45–54	35	42	18	1	3	174
	55–64	47	39	8		6	141
	65 lat i więcej	43	43	4	1	8	248
Miejsce zamieszkania	Wieś	38	43	13	1	5	390
	Miasto do 19 999	49	35	9		7	131
	20 000 – 99 999	32	49	13	2	4	187
	100 000 – 499 999	36	41	15	1	6	146
	500 000 i więcej mieszk.	38	38	16		8	117
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	41	44	4	0	11	98
	Zasadnicze zawodowe	42	44	11	1	3	212
	Średnie	37	43	12	1	7	352
	Wyższe	36	40	19	1	4	309
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	39	36	19	1	3	151
	Średni personel, technicy	40	42	14	5		39
	Pracownicy adm.-biurowi	33	39	19	1	7	76
	Pracownicy usług	33	53	14		1	74
	Robotnicy wykwalifikowani	37	45	13		5	102
	Robotnicy niewykwalifik.	31	39	21		9	36
	Rolnicy	63	19	17			32
	Pracujący na własny rach.	35	44	18		3	63
	Bezrobotni	20	60	17	3		16
	Emeryci	45	42	4	1	8	252
	Renciści	19	52	17	2	10	28
	Uczniowie i studenci	32	50	14		4	40
	Zajmujący się domem i inni	33	45	12	1	9	61
	Pracuje w:	inst. państw., publicznej	45	34	15	1	5
spółce właścicieli prywatnych i państwa		32	49	15	1	3	137
sekt. pryw. poza rolnict.		35	42	19	0	4	265
prywatnym gosp. rolnym		50	27	20		3	36
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	46	35	12	1	5	122
	Od 2000 do 2999 zł	38	43	12	2	6	159
	Od 3000 do 3999 zł	39	44	12		4	123
	Od 4000 do 5999 zł	38	48	11		3	165
	6000 zł i więcej	36	36	24	2	2	117
	Trudno powiedzieć	37	47	11	1	4	118
	Odmowa odpowiedzi	34	42	11	1	12	167
Ocena własnych war. mater.	Złe	27	41	19		12	44
	Średnie	37	40	16	1	6	314
	Dobre	40	43	11	1	5	614
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	62	28	2		9	35
	Raz w tygodniu	46	43	8	1	3	314
	1–2 razy w miesiącu	38	45	14	1	2	122
	Kilka razy w roku	34	45	13	2	7	263
	W ogóle nie uczestniczy	30	41	22	2	6	226
Poglądy polityczne	Lewica	35	47	13	2	3	210
	Centrum	37	42	18	1	2	260
	Prawica	44	42	9	1	4	371
	Trudno powiedzieć	34	41	13		13	98

TABELA 4

		Jak często, Pana(i) zdaniem, następujące sytuacje mają miejsce w czasie wyborów w Polsce? Chodzi ogólnie o wybory, nie tylko o ostatnie wybory prezydenckie.					Liczba osób
		Głosy są uczciwie liczone					
		Zawsze	Często	Rzadko	Nigdy	Trudno powiedzieć/ Odmowa odpowiedzi	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		26	49	9	1	14	971
Płeć	Mężczyźni	29	50	8	1	12	465
	Kobiety	24	49	10	1	16	506
Wiek	18–24 lata	22	60	6	2	9	79
	25–34	24	53	9		13	139
	35–44	28	54	9	1	8	190
	45–54	22	47	14	0	16	174
	55–64	34	45	6		14	141
	65 lat i więcej	25	44	9	3	20	248
Miejsce zamieszkania	Wieś	28	48	9	1	15	390
	Miasto do 19 999	34	48	5		13	131
	20 000 – 99 999	21	54	9	1	15	187
	100 000 – 499 999	28	44	11	2	14	146
	500 000 i więcej mieszk.	18	55	15	2	10	117
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	25	31	15	1	28	98
	Zasadnicze zawodowe	32	44	8	1	15	212
	Średnie	28	47	10	2	13	352
	Wyższe	21	62	7	0	10	309
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	24	55	10		12	151
	Średni personel, technicy	31	57	3		9	39
	Pracownicy adm.-biurowi	30	48	7		15	76
	Pracownicy usług	26	60	5		9	74
	Robotnicy wykwalifikowani	26	45	12		17	102
	Robotnicy niewykwalifik.	38	35	12	2	13	36
	Rolnicy	20	52	6		21	32
	Pracujący na własny rach.	21	61	13		5	63
	Bezrobotni	22	40	29		9	16
	Emeryci	29	41	7	2	20	252
	Renciści	21	42	13	3	21	28
	Uczniowie i studenci	20	64	11	2	3	40
Pracuje w:	Zajmujący się domem i inni	22	50	12	4	12	61
	inst. państw., publicznej	28	51	7		15	145
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	30	47	12		11	137
	sekt. pryw. poza rolnict.	26	55	8	0	11	265
	prywatnym gosp. rolnym	10	63	6		21	36
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	29	42	13	1	15	122
	Od 2000 do 2999 zł	33	44	8	1	15	159
	Od 3000 do 3999 zł	29	51	9	1	10	123
	Od 4000 do 5999 zł	27	54	8	1	10	165
	6000 zł i więcej	21	60	10		8	117
	Trudno powiedzieć	24	45	11	3	17	118
	Odmowa odpowiedzi	20	49	8		22	167
Ocena własnych war. mater.	Złe	14	55	7	4	20	44
	Średnie	24	45	12	1	19	314
	Dobre	28	51	8	1	11	614
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	33	53	5		8	35
	Raz w tygodniu	35	46	6	1	12	314
	1–2 razy w miesiącu	30	48	4		18	122
	Kilka razy w roku	24	50	8	0	17	263
	W ogóle nie uczestniczy	14	54	19	3	10	226
Poglądy polityczne	Lewica	20	59	12	3	7	210
	Centrum	22	52	13	1	12	260
	Prawica	35	48	5	0	11	371
	Trudno powiedzieć	25	34	10		31	98

TABELA 5

		Jak często, Pana(i) zdaniem, następujące sytuacje mają miejsce w czasie wyborów w Polsce? Chodzi ogólnie o wybory, nie tylko o ostatnie wybory prezydenckie.					Liczba osób
		Członkowie komisji wyborczych są uczciwi					
		Zawsze	Często	Rzadko	Nigdy	Trudno powiedzieć/ Odmowa odpowiedzi	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		20	54	6	0	19	971
Płeć	Mężczyźni	20	57	5	1	17	465
	Kobiety	21	52	6	0	21	506
Wiek	18–24 lata	21	61	11	1	5	79
	25–34	16	57	3	1	23	139
	35–44	23	57	7		13	190
	45–54	20	53	5	0	23	174
	55–64	28	50	4	1	18	141
	65 lat i więcej	17	52	6	1	25	248
Miejsce zamieszkania	Wieś	21	54	5	1	20	390
	Miasto do 19 999	23	54	2		21	131
	20 000 – 99 999	20	54	8	1	17	187
	100 000 – 499 999	25	49	7	0	19	146
	500 000 i więcej mieszk.	11	63	6		19	117
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	17	49	6		28	98
	Zasadnicze zawodowe	22	50	6		22	212
	Średnie	21	53	7	1	19	352
	Wyższe	20	61	4		15	309
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	22	59	5		15	151
	Średni personel, technicy	26	55	5		15	39
	Pracownicy adm.-biurowi	26	54	3		17	76
	Pracownicy usług	13	61	4		21	74
	Robotnicy wykwalifikowani	22	54	8	1	16	102
	Robotnicy niewykwalifik.	32	41	9		18	36
	Rolnicy	35	43			23	32
	Pracujący na własny rach.	20	58	6	1	14	63
	Bezrobotni	8	60	12		20	16
	Emeryci	19	52	5	0	23	252
	Renciści	10	41	6	2	41	28
	Uczniowie i studenci	14	77	9			40
Pracuje w:	Zajmujący się domem i inni	15	44	9	1	31	61
	inst. państw., publicznej	27	52	3		18	145
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	18	58	7	1	16	137
	sekt. pryw. poza rolnict.	21	57	6	0	15	265
	prywatnym gosp. rolnym	30	51			19	36
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	28	42	11		19	122
	Od 2000 do 2999 zł	19	52	7	1	21	159
	Od 3000 do 3999 zł	21	60	4		15	123
	Od 4000 do 5999 zł	17	58	6		19	165
	6000 zł i więcej	18	71	3		8	117
	Trudno powiedzieć	16	55	6	3	21	118
	Odmowa odpowiedzi	23	46	3		28	167
Ocena własnych war. mater.	Złe	7	56	15		22	44
	Średnie	19	51	6	0	25	314
	Dobre	22	56	5	1	16	614
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	19	49	4		28	35
	Raz w tygodniu	29	53	3	0	14	314
	1–2 razy w miesiącu	20	56	6	1	17	122
	Kilka razy w roku	17	53	5	1	23	263
	W ogóle nie uczestniczy	13	59	10	0	18	226
Poglądy polityczne	Lewica	17	58	10	1	14	210
	Centrum	19	61	5	0	15	260
	Prawica	24	54	4	0	17	371
	Trudno powiedzieć	20	38	6	1	34	98

TABELA 6

		Jak często, Pana(i) zdaniem, następujące sytuacje mają miejsce w czasie wyborów w Polsce? Chodzi ogólnie o wybory, nie tylko o ostatnie wybory prezydenckie.					Liczba osób
		Głosujący są przekupywani					
		Zawsze	Często	Rzadko	Nigdy	Trudno powiedzieć/ Odmowa odpowiedzi	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		2	20	31	19	27	971
Płeć	Mężczyźni	3	20	34	21	22	465
	Kobiety	2	20	29	17	32	506
Wiek	18–24 lata	2	25	37	16	20	79
	25–34	3	23	29	24	22	139
	35–44	2	22	35	19	21	190
	45–54	4	11	37	15	33	174
	55–64	3	14	33	21	29	141
	65 lat i więcej	0	24	23	19	33	248
Miejsce zamieszkania	Wieś	1	20	30	20	29	390
	Miasto do 19 999	1	14	30	24	31	131
	20 000 – 99 999	4	22	31	15	28	187
	100 000 – 499 999	3	23	32	20	22	146
	500 000 i więcej mieszk.	2	20	37	17	23	117
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne		16	26	24	33	98
	Zasadnicze zawodowe	1	15	29	24	31	212
	Średnie	2	22	31	18	27	352
	Wyższe	3	22	36	15	24	309
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	4	18	32	20	26	151
	Średni personel, technicy	3	20	42	10	25	39
	Pracownicy adm.-biurowi	3	21	43	8	26	76
	Pracownicy usług	3	19	30	19	29	74
	Robotnicy wykwalifikowani	4	20	32	18	25	102
	Robotnicy niewykwalifik.		20	35	28	17	36
	Rolnicy		16	35	27	22	32
	Pracujący na własny rach.	5	25	23	25	22	63
	Bezrobotni	3	32	25	29	11	16
	Emeryci	1	19	25	19	36	252
	Renciści		14	44	12	30	28
	Uczniowie i studenci		27	44	15	14	40
	Zajmujący się domem i inni	1	16	29	27	28	61
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	1	14	36	19	30	145
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	4	22	33	15	26	137
	sekt. pryw. poza rolnict.	4	23	33	18	22	265
	prywatnym gosp. rolnym		14	32	30	24	36
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	2	20	26	26	27	122
	Od 2000 do 2999 zł	2	19	35	19	26	159
	Od 3000 do 3999 zł	2	20	39	19	20	123
	Od 4000 do 5999 zł	3	27	34	13	24	165
	6000 zł i więcej	5	23	41	14	17	117
	Trudno powiedzieć	1	13	32	22	32	118
Odmowa odpowiedzi	1	16	18	22	42	167	
Ocena własnych war. mater.	Złe		25	26	15	35	44
	Średnie	2	22	29	17	30	314
	Dobre	2	19	33	21	26	614
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	3	23	26	18	30	35
	Raz w tygodniu	1	14	34	23	28	314
	1–2 razy w miesiącu	2	23	34	19	22	122
	Kilka razy w roku	2	20	27	20	31	263
	W ogóle nie uczestniczy	4	27	34	14	22	226
Poglądy polityczne	Lewica	3	28	33	16	20	210
	Centrum	1	18	41	18	22	260
	Prawica	4	19	28	24	26	371
	Trudno powiedzieć		14	24	14	47	98

TABELA 7

		Jak często, Pana(i) zdaniem, następujące sytuacje mają miejsce w czasie wyborów w Polsce? Chodzi ogólnie o wybory, nie tylko o ostatnie wybory prezydenckie. Programy telewizji publicznej faworyzują partię rządzącą (partie rządzące)					Liczba osób
		Zawsze	Często	Rzadko	Nigdy	Trudno powiedzieć/ Odmowa odpowiedzi	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		24	51	8	3	14	971
Płeć	Mężczyźni	29	52	9	3	7	465
	Kobiety	19	50	8	3	21	506
Wiek	18–24 lata	26	62	1	2	9	79
	25–34	30	47	7		16	139
	35–44	29	53	6	2	9	190
	45–54	24	54	6	2	13	174
	55–64	16	55	12	3	14	141
	65 lat i więcej	20	43	12	6	19	248
Miejsce zamieszkania	Wieś	22	48	9	2	19	390
	Miasto do 19 999	35	46	6	2	11	131
	20 000 – 99 999	22	56	9	2	11	187
	100 000 – 499 999	22	54	8	6	10	146
	500 000 i więcej mieszk.	21	55	8	4	11	117
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	15	48	6	3	28	98
	Zasadnicze zawodowe	20	49	10	4	18	212
	Średnie	26	49	8	3	13	352
	Wyższe	26	56	7	2	8	309
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	24	60	7	2	7	151
	Średni personel, technicy	33	48	5		14	39
	Pracownicy adm.-biurowi	20	61	5		15	76
	Pracownicy usług	31	50	4	1	15	74
	Robotnicy wykwalifikowani	25	52	9	4	10	102
	Robotnicy niewykwalifik.	30	44	11	3	12	36
	Rolnicy	33	53	3		11	32
	Pracujący na własny rach.	33	55	10	2	2	63
	Bezrobotni	12	74	9	5		16
	Emeryci	18	43	13	6	21	252
	Renciści	20	41	14		26	28
	Uczniowie i studenci	34	61		3	3	40
	Zajmujący się domem i inni	18	44	5	1	32	61
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	23	56	7	2	12	145
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	26	50	9	4	12	137
	sekt. pryw. poza rolnict.	30	55	6	1	8	265
	prywatnym gosp. rolnym	34	53	3		9	36
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	29	51	5	1	14	122
	Od 2000 do 2999 zł	18	51	13	5	13	159
	Od 3000 do 3999 zł	27	52	9	3	9	123
	Od 4000 do 5999 zł	27	56	7	2	7	165
	6000 zł i więcej	27	55	10	2	7	117
	Trudno powiedzieć	22	50	5	1	23	118
	Odmowa odpowiedzi	18	43	8	6	25	167
Ocena własnych war. mater.	Złe	27	50	6	2	14	44
	Średnie	24	49	8	2	16	314
	Dobre	23	52	8	4	13	614
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	38	46	3	3	11	35
	Raz w tygodniu	26	49	8	2	14	314
	1–2 razy w miesiącu	22	56	5	5	12	122
	Kilka razy w roku	24	51	8	2	14	263
	W ogóle nie uczestniczy	21	52	11	3	13	226
Poglądy polityczne	Lewica	16	59	11	3	11	210
	Centrum	19	57	11	3	9	260
	Prawica	35	48	5	2	9	371
	Trudno powiedzieć	15	39	5	1	40	98